

Goudana

6. Een nep-gezant van de Chinese Keizer in Gouda

Paul H.A.M. Abels

Soms doet de verzamelaar van Goudana op zijn zoektocht vreemde ontdekkingen. Zo blijkt er aan het begin van de achttiende eeuw in de Duitse stad Leipzig een hoogst curieus boek verschenen te zijn, waarin een beschrijving van de stad Gouda is opgenomen. Het boek oogt op het eerste gezicht als een reisbeschrijving, maar blijkt bij nadere beschouwing een mengeling te zijn van fantasie en werkelijkheid. De schrijver, David Fassmann (1683-1755), voorzag in zijn levensonderhoud als freelancer en journalist. Hij schreef reisliteratuur in een bijzonder literair genre, dat in zijn tijd grote populariteit zou verwerven dankzij Montesquieu. Deze grote Franse filosoof schreef in 1721 zijn *Lettres Persanes* (Perzische brieven), waarin hij drie gefantaseerde Perzen van voorname komaf een reis door Europa liet maken die daarbij van de ene verbazing in de andere vielen. Op een vergelijkbare wijze liet Fassmann een Chinees door Europa reizen, die zogenaamd op last en op kosten van de Chinese keizer in schriftelijke berichten aan het thuisfront meldde wat hij meemaakte en waarnam op

deze reis. In dit boek uit 1724, getiteld *Der auf Ordre und Kosten seines Kayfers reisende Chineser*, doet de vreemde reiziger in het zestiende bericht verslag van een bezoek aan Gouda. Daarbij is zelfs een kopergravure met een plattegrond van de stad afgedrukt.

De feitelijke beschrijving van Gouda neemt niet meer dan één pagina in beslag en volgt op een uitvoerige schets van het staatsbestel in de Nederlanden. De Chinees meldt daarbij aan zijn opdrachtgever, de *Allerdurchlauchtigster und Grossmächtigster Käyser*, dat hij zijn verslag schrijft tijdens zijn oponthoud in de stad Gouda, de zesde en laatste grote stad van Holland. Hij schetst de ligging van de stad aan *Isel* en *Gau*, twee rivieren die volgens hem zeer helder en visrijk zijn. De stad is omgeven door tuinen, met daartussen mooie met bomen omzoomde alleëen waar het heerlijk wandelen is. Uiteraard laat de reiziger de volgens hem bovengemiddelde grote Goudse Markt niet onvermeld, met zijn driehoekige vorm en het in het midden gelegen stadhuis. Ook de St.-Jan, de grootste kerk van het land, noemt hij. Haar ramen zijn volgens hem zonder twijfel "die allerschönsten in ganz Europa". Hij roemt de gezonde lucht en het heldere water in de grachten. De stad is volgens hem altijd zonder enig verderf geweest.

Na deze vriendelijke, VVV-achtige, informatie schakelt de schrijver over op waarnemingen vanuit een militair oogpunt, die de indruk moet versterken dat hij met een politieke missie op pad is gestuurd. Hij meldt dat zwaar materieel om de stad te beschieten maar moeilijk rond de stad is te installeren. In dat geval zullen de sluizen namelijk opengezet kunnen worden, waardoor buiten de stadsmuren het hele gebied onder water kan worden gezet. Ook het door vele slootjes en vaarten doorkliefde land maakt een belegering volgens hem tot een hachelijke onderneming. Met deze passage verraadde de zogenaamde Chinese gezant toch iets van zijn ware achtergrond, want Fassmann was een graag geziene gast aan het militaristische Hof van koning Friedrich Wilhelm van Pruisen.

De laatste passage over Gouda is gewijd aan de stedelijke economie. De keizerlijke gezant

stelt vast dat er geen grote bedrijvigheid heerst in de stad. Volgens hem regeert de stilte hier veel meer dan in andere Hollandse steden. Niettemin brengen verschillende *Fabriquen*, die al lang in de stad gevestigd zijn, geld in het laatje. Een groot deel van de stad is betrokken bij de productie van scheepsbenodigdheden, doch vele anderen vervaardigen *Tabacks-Pfeiffen*. De schrijver meent de keizer met deze summiere informatie voldoende te hebben geïnformeerd over Gouda. Na zijn brief op de post gedaan te hebben leunt hij tevreden achterover in zijn stoel bij het haardvuur, waar hij drie andere reizigers uitvoerig verteld over iets totaal anders, namelijk de bomen en vruchten in Guinea. De lezer blijft achter met de vraag of Fassmann zelf ooit een bezoek heeft gebracht aan Gouda. De informatie die hij geeft is dermate algemeen en summier, dat twijfel hier zeker op zijn plaats is. De populariteit van het genre reisboeken dat hij in de achttiende eeuw schreef was echter zo groot, dat vermelding van de stad in deze fantasievolle reisgids hoe dan ook zal hebben bijgedragen aan de naamsbekendheid van Gouda in het Duitstalige gebied.

Waarde

Het boek van Fassmann heeft *an sich* geen bijzondere literaire of historische betekenis. Toch is het boek, dat verscheen in twee delen, moeilijk te krijgen vanwege de vele kopergravures met stadsplattegronden. De kaarten worden vaak uit het boek gehaald en los verkocht. Bovendien heeft elk bericht aan de keizer een aparte titelpagina, waardoor het voor handelaren mogelijk is de beide delen op te splitsen in maar liefst 121 afzonderlijke boekjes. Zo'n los boekje met het fragment over Gouda, die zich in het tweede deel bevindt op pagina 661-642 werd - helaas zonder kaartje - onlangs aangeboden voor €32. Andere deeltjes, waarin nog wel het kaartje van de betreffende stad zit, worden aangeboden voor meer dan €150,-.

Groeten uit Gouda

In deze nieuwe rubriek willen wij steeds aan de hand van één of meerdere foto's een kort verhaal vertellen.

De vereniging kreeg in februari twee foto's toegestuurd van mevrouw Jansen uit Warmond. Het betreft de boot van de schipper Adrianus van der Harg, geboren te Delft in oktober 1868 en overleden in 1949 te Utrecht.

Tot aan het begin van de twintigste eeuw werden veel goederen nog per schip vervoerd. De gemeentebesturen speelden van oudsher al een rol bij het regelen

van de vaart. Om werk en inkomsten uit deze vaart zo eerlijk mogelijk te verdelen, mochten de diensten uitsluitend onderhouden worden door een beperkt aantal schippers dat door de stad was aangewezen.

